

ویژگی‌های مطلوب مدرس دانشگاهی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان

بهمن خسروی پور^۱، زهرا تیموری کوهسار^۲ و مریم عامری^۳

۱- استاد و عضو هیئت علمی گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان.

۲- دانشجوی دکتری آموزش کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان.

۳- کارشناس ارشد مدیریت اطلاعات و فناوری دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان.

چکیده

آموزش‌گر اساسی‌ترین عامل برای ایجاد موفقیت مطلوب در تحقق هدف‌های آموزشی است. به یقین شناخت ویژگی‌های مدرس نمونه و عمل کردن مدرسان به آنها، کیفیت آموزش را رشد خواهد داد. از این رو این بررسی با هدف تعیین ویژگی‌های مطلوب مدرس دانشگاهی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان انجام شد. این پژوهش، کاربردی است که به روش میدانی انجام شد. جامعه آماری شامل ۲۸۰ تن از دانشجویان بود، حجم نمونه آماری با استفاده از جدول کرجسی و مورگان ۱۶۲ تن تعیین شد که به شیوه نمونه‌گیری طبقه‌ای با انتساب متناسب انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه‌ی محقق ساخته بود که روایی آن توسط گروهی از اعضای هیأت علمی گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه تأیید شد و پایایی آن نیز با استفاده از ضریب آلفا ترتیبی ۰/۹۳ تعیین شد. بر مبنای اولویت‌بندی گویه‌ها، مهم‌ترین ویژگی‌های مطلوب یک مدرس دانشگاهی از نظر دانشجویان به ترتیب: رعایت پیوستگی مطالب تدریس شده، مرتبط بودن رشته تحصیلی مدرس با واحد درسی و فراهم‌سازی جو روحی- روانی مناسب و محیط دوستانه در کلاس درس بوده، هم‌چنین رتبه دانشگاهی مدرسان و توجه مدرس به حضور منظم دانشجویان در کلاس کم‌ترین اولویت را به خود اختصاص دادند. بنا بر یافته‌های تحلیل عاملی، ویژگی‌های مزبور در قالب پنج عامل مهارت‌های ارتباطی، روش تدریس، دانش پژوهی، شخصیت ظاهری و فردی و ارزشیابی دسته‌بندی شدند که در مجموع ۵۴/۹۷ درصد از کل تغییر واریانس متغیرها را تبیین کردند. در بخش توافق سنجی، یافته‌های آزمون من ویتنی برای مقایسه دیدگاه پاسخگویان بین متغیرهای سن، معدل، دوره‌ی تحصیلی و وضعیت تأهل، با حیطه‌های پنج‌گانه تفاوت معناداری نشان نداد. به عبارتی مهارت‌های مورد بررسی تحت تأثیر این ویژگی‌های دانشجویان نبوده‌اند. بر مبنای آزمون کروسکال والیس مشخص شد بین متغیر مقطع تحصیلی و وضعیت سکونت دانشجو با مهارت‌های پنج‌گانه مدرسان تفاوت معنادار وجود ندارد. نتایج آزمون کروسکال والیس هم‌چنین نشان داد بین متغیر نوع دانشکده با توانایی مدرس در برقراری ارتباط تفاوت معنا داری وجود ندارد. به عبارتی دانشجویان در موارد یاد شده توافق نظر داشتند. بنا بر نتایج موارد یاد شده باید در جذب و تأمین نیروی انسانی برای آموزش دانشجویان در دانشگاه‌ها مد نظر مسئولان قرار گیرد. اولویت دادن به حیطه توانایی برقراری ارتباط و روش تدریس، بیانگر اهمیتی است که دانشجویان برای دریافت آموزش مناسب و با کیفیت، قدرت مدرسان در ایجاد ارتباط مناسب و انتخاب روش‌های تدریس صحیح در دانشگاه را به عنوان پیش زمینه آموزش می‌دانستند.

نمایه واژگان: ویژگی‌های مطلوب مدرس، دانشگاه علوم کشاورزی، دیدگاه دانشجویان، خوزستان.

نویسنده مسئول: بهمن خسروی پور

رایانامه: khosravipour@ramin.ac.ir

دریافت: ۱۳۹۸/۰۱/۱۵ **پذیرش:** ۹۸/۰۹/۳۰

مقدمه

دانشگاه در نظر گرفته می‌شود (مرادی پادوک و همکار، ۱۳۹۳).

صاحب‌نظران بر این باورند که اساسی‌ترین عامل برای ایجاد موفقیت در تحقق هدف‌های آموزشی مدرسان هستند (تاتارینسوا و همکاران^۸، ۲۰۱۸). آموزش‌گر خلق‌کننده فضایی است که دانشجو استعداد‌های بالقوه خود را شناخته و رشد می‌دهد و در جهت توانایی‌های حرفه‌ای و شخصی خود به بهترین شیوه گام برمی‌دارد؛ این تغییرها با اتکا به ویژگی‌های مطلوب مدرس صورت خواهد پذیرفت (جیلپسی^۹، ۲۰۰۵). نتایج برخی تحقیقات نشان داده‌اند که مدرس با به کارگیری متغیرهایی از جمله بیان روشن، استفاده از روش‌های مناسب و متنوع در تدریس، تسلط بر موضوع درسی، خلاقیت و نوآوری، شناسایی تفاوت‌های فردی، لذت بردن از کار با دانشجو، عادلانه رفتارکردن، داشتن رابطه خوب با آسان‌گری در یادگیری شود (دادخواه، ۱۳۸۹). هم‌چنین تسلط بر درس، روش سامان‌دهی و تنظیم درس و علاقه مندی به تدریس از ویژگی‌های یک مدرس توانمند معرفی شده است (قربانی، ۱۳۸۸). از آن‌جا که نقش آموزش‌گر در فرآیند آموزش و تدریس مهم و غیر قابل انکار می‌باشد، دانستن معیارهای یک آموزش‌گر توانمند و موفق برای تدریس اثربخش می‌تواند در جهت ارتقای عملکرد مدرس مؤثر واقع شود. یکی از متداول‌ترین روش‌هایی که در بیش‌تر کشورها و از جمله ایران برای تعیین معیارهای یک آموزش‌گر توانمند استفاده می‌شود، نظرخواهی از دانشجویان است (درخشان و همکاران، ۱۳۹۲). در واقع عملکرد و ویژگی‌های مدرس است که باعث دستیابی به هدف‌های آموزشی و یادگیری دانشجو می‌شود. بدین لحاظ ویژگی‌های مدرس اثر بخش مورد توجه بسیاری از محققان در دنیا بوده و نتایج دیگر بررسی‌ها نیز توجه مدرسان به دیدگاه‌های دانشجویان و شناختن نقاط قوت و ضعف خویش در جهت ایجاد حرکت و پویایی به سوی آموزش‌گر مطلوب را توصیه کرده‌اند (کیسر و همکاران^{۱۰}، ۲۰۱۳). به باور برخی از محققان، ارزشیابی دانشجویی تنها، منبع ملموس و

مهم‌ترین وظیفه دانشگاه‌ها آموزش نیروی انسانی است که با تولید علم، پژوهش‌های بنیادی و تولیدات صنعتی زمینه ساز توسعه پایدار کشور باشند (زیچر و همکاران^۱، ۲۰۱۵). آموزش بستری مناسب برای رشد و تعالی توانایی‌های بالقوه و شکوفا کردن استعدادها و تولید قابلیت‌ها و شایستگی‌های افراد می‌باشد (زو چانگفا^۲، ۲۰۱۸). چنانچه آموزش به عنوان اساسی‌ترین عامل در فرایند بقا، تکامل و تحول بشری، به شمار آید، هر کوششی برای بهبود کمی و کیفی آن به گونه‌ای منطقی و بدیهی، تلاشی ارزشمند در نظر گرفته خواهد شد (رافلدرا^۳، ۲۰۱۳). این در حالی است که گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات و افزایش روش‌های سودمند دستیابی به دانش، شرایط چالش برانگیز آموزش عالی سنتی به وسیله آموزش عالی فرا ملی (برون مرزی)، انتظار و توجه به توسعه و پیشرفت، نمایانگر موضوع‌های نوینی در آموزش عالی امروز می‌باشند (ابیکوئیتی^۴، ۲۰۱۴). در چنین شرایطی مطالبات اجتماعی و سیاسی و محلی برای آموزش عالی همسو با پیچیدگی فرایند تمرکززدایی نیز سبب شده است که دولت‌ها در ازای اختیاراتی که به دانشگاه‌ها واگذار می‌کنند، انتظار پاسخگویی عمومی از آنان داشته باشند (برد و همکاران^۵، ۲۰۱۳) همه‌ی مؤسسه‌های آموزش در صدد هستند تا پاسخ مطلوبی در قبال این مطالبات داشته باشند (آدام بنت^۶، ۲۰۱۳). یک دانشگاه یا مراکز آموزش عالی به خاطر وضعیت اعضای هیأت علمی است که اثر بخش یا غیر اثربخش و یا خوب یا بد قلمداد می‌شود (رایت و همکاران^۷، ۲۰۱۲). بنابراین ماهیت و کیفیت یک مؤسسه آموزش عالی در گرو کیفیت توان علمی اعضای هیأت علمی آن می‌باشد و برای یک مؤسسه آموزش عالی غیر ممکن است که در غیاب اعضای هیأت علمی مجهز به علم، دانش، توان، قابلیت حرفه‌ای، تعهد و انگیزه واقعی بتواند آموزش و پژوهشی کیفی ارائه دهد (محمدی و همکار، ۱۳۹۳). در حال حاضر در سطح جهان دیدگاه دانشجویان در مورد همه جنبه‌های آموزش‌های ارائه شده در مؤسسه‌های آموزشی بررسی می‌شود و به عنوان عامل ضروری پایش کیفیت در

آنان، اخلاق، رفتار، حرکات و آراستگی ظاهری آنان در اولویت بوده به طوری که چگونگی تعامل و توانایی برقراری ارتباط مدرسان با دانشجویان از مهم‌ترین ویژگی‌های جذب و ثبات آموزش‌گران می‌باشد.

بصیرت و همکاری (۱۳۹۷)، در تحقیق خود با عنوان ارزشیابی مدرسان از دیدگاه دانشجویان دانشکده دندانپزشکی درحین و پایان نیمسال تحصیلی به این نتایج دست یافتند که در میانگین نمره ارزشیابی کسب شده مدرسان در حین و پایان نیمسال تحصیلی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد که عامل‌های مختلفی مانند دسته‌بندی پرسش‌های پایان نیمسال سخت‌گیری یا آسان‌گیری مدرس در نمره ارزشیابی وی مؤثر باشد.

اسماعیلی و همکاران (۱۳۹۶)، در نتایج بررسی‌های خود با عنوان ویژگی‌های یک آموزش‌گر خوب و تأثیر آن بر انگیزه تحصیلی دانشجویان دندانپزشکی نشان دادند که ویژگی‌های یک آموزش‌گر خوب تأثیری بر انگیزه تحصیلی دانشجویان دندانپزشکی ندارد. بنابراین با توجه به نقش کلیدی آموزش‌گر در آموزش، توصیه شد در جذب و توانمندسازی اعضای هیات علمی دانشگاه، ویژگی‌های یک آموزش‌گر خوب مد نظر قرار گیرد.

آبیاتی و همکاران (۱۳۹۶)، تحقیقی با عنوان میزان اثرگذاری و اولویت شاخص‌های رفتاری مدرسان و مربیان موفق بر تربیت دانشجوی تراز انقلاب اسلامی و ارائه الگوی رفتاری مناسب (مطالعه موردی یکی از دانشگاه‌های تهران) را ارائه دادند که ضریب هوشی، الگو بودن در اخلاق و رفتار، آشنایی با حوزه تحقیق و پژوهش و دانش تخصصی (تحصیلات) مدرسان اثرگذارترین گویه‌ها بودند.

کمالی و پورچناری (۱۳۹۴)، تحقیقی با عنوان بررسی ویژگی‌های مدرس خوب از دیدگاه دانشجویان علوم سیاسی دانشگاه شهید باهنر کرمان انجام دادند. یافته‌های پژوهش بیانگر این است که ویژگی‌های مدرس خوب در پنج مقوله: (۱) توانمندی پژوهشی، (۲) توانمندی آموزشی و تدریس، (۳) نظارت و ارزشیابی دانشجویان، (۴) اخلاق و رفتار و (۵) پای‌بندی به مقررات آموزشی دسته‌بندی می‌شوند. از بین این

بهترین نوع ارزشیابی است؛ چرا که دانشجویان تنها افرادی هستند که به طور مستقیم توسط مدرسان آموزش داده می‌شوند و بنابراین برای داوری در مورد فعالیت‌های آموزشی آنان در بهترین شرایط قرار دارند (دارابی و همکاران، ۱۳۹۲). از سوی دیگر، ارزیابی دانشجو از مدرس به عنوان یکی از مهم‌ترین ارکان تدریس و آموزش دانشگاهی به شمار می‌آید. یک ارزیابی مؤثر می‌تواند باعث ایجاد انگیزه در دانشجویان شده و همچنین به مدرس در انجام بهینه فعالیت‌های خود کمک کند (اسپرول^{۱۱}، ۲۰۱۰). در این زمینه بررسی‌هایی انجام شده است که در زیر به برخی از آن‌ها اشاره شده است:

هیدمیتس و همکاران^{۱۲} (۲۰۱۸)، در کتاب خود با عنوان دانشگاه خوب و مدرسان موفق: دورنمایی از چشم اندازهای کیفیت در آموزش عالی حوزه‌های اصلی کار استادان را بررسی کردند که: آموزش و یادگیری؛ تحقیق، توسعه و فعالیت خلاق؛ رابطه‌های اجتماعی؛ و توسعه سازمانی در این تحقیق بیش‌ترین اهمیت را نشان دادند.

در تحقیق کیلی و همکاران^{۱۳} (۲۰۱۶)، که به بررسی مجموعه‌ای از ویژگی‌های استادان در آموزش عالی در دانشگاه پرداخته است از ۲۸ ویژگی که در فهرست رفتار مدرسان وجود داشت، از دیدگاه دانشجویان تعامل مدرسان با دانشجویان دارای بیش‌ترین اهمیت بود.

رافلدر و همکاران^{۱۴} (۲۰۱۶)، در بررسی خود با عنوان ادراک دانش‌آموزان از آموزگاران خوب و بد- که تحلیلی کیفی روی نوجوانان آلمانی انجام دادند. یافته‌ها نشان داد که دانش‌آموزان ابعاد شخصی را بیش از توانایی‌های علمی آموزگاران در تعامل‌های روزمره در کلاس درس در زمان ارزشیابی آموزگاران در اولویت قرار دادند.

جاکوبسون^{۱۵} (۱۹۶۶)، در تحقیقی که با عنوان رفتار اثربخش مدرسان انجام داد، ویژگی‌های مدرسان را بررسی کرد. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که درصد شایان توجهی از دانشجویان برای ویژگی‌های شخصیتی مدرسان بیش‌ترین اهمیت را قایل بوده‌اند. یعنی از نظر دانشجویان چگونگی برخورد مدرسان با

ارتباط آمادگی برای رفع اشکال دانشجویان و ایجاد زمینه مشارکت دانشجویان در بحث‌های کلاسی و در حیطه شخصیت فردی انعطاف‌پذیری آموزش‌گر و انتقادپذیری به ترتیب از ویژگی‌های مهم مدرس توانمند از دیدگاه دانشجویان بودند. هدف کلی این پژوهش، آگاهی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان نسبت به ویژگی‌های مطلوب مدرسان دانشگاهی می‌باشد.

روش‌شناسی

این پژوهش از نظر هدف کاربردی است و از نظر روش گردآوری داده‌ها به صورت میدانی انجام شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل ۲۸۰ تن از دانشجویان دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان می‌باشد. حجم نمونه مورد بررسی با استفاده از جدول مورگان، ۱۶۲ تن تعیین شد که به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب انتخاب شدند.

ابزار اصلی پژوهش برای گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه محقق ساخته می‌باشد. این پرسش‌نامه دارای دو بخش است. بخش اول پرسش‌نامه مشتمل بر ۴۱ گویه که در نتیجه مطالعه و مرور منابع‌های مرتبط به دست آمد و ویژگی‌های مطلوب مدرس دانشگاهی را با طیف لیکرت ۵ سطحی با دامنه مقیاس ۱ تا ۵ (از خیلی کم = ۱ تا خیلی زیاد = ۵) سنجید. در بخش دوم پرسش‌نامه نیز، به سنجش ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای پاسخگویان پرداخته شد. روایی پرسش‌نامه توسط گروهی از اعضای هیأت علمی ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان تأیید شد و برای تعیین پایایی ابزار تحقیق محاسبه ضریب آلفای ترتیبی محاسبه شد و مقدار آن ۰/۹۳ تعیین شد. پردازش داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام شد. به منظور تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی شامل فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار، تحلیل عاملی و در آمار تحلیلی از آزمون من ویتنی و کروسکال والیس استفاده شد.

مقوله‌ها، اهمیت دو مقوله توانمندی آموزشی و تدریس و نظارت و ارزشیابی دانشجویان بیش‌تر است. این دو مقوله از مقوله توانمندی پژوهشی تأثیر می‌پذیرند. دو مقوله پای‌بندی به مقررات آموزشی و مقوله اخلاق و رفتار نیز از ویژگی‌های مدرس خوب به شمار می‌آید که می‌توانند دو مقوله‌ی توانمندی آموزشی و تدریس و نظارت و ارزشیابی دانشجویان را تحت تأثیر قرار دهند.

نتایج بررسی درخشان و همکاران (۱۳۹۲)، نشان داد که مقایسه نظرات دانشجویان رشته‌های مختلف دانشگاه بیانگر همسویی در تعیین معیارهای یک مدرس توانمند می‌باشد. حیطه‌های مهارت ارتباطی و دانش پژوهی مدرسان دارای بیش‌ترین اهمیت از دیدگاه دانشجویان بود.

نتایج بررسی‌های دارابی و همکاران (۱۳۹۲)، نشان داد که همسویی در حیطه‌های پنج‌گانه دانش پژوهی، مهارت ارتباطی، مهارت تدریس، مهارت ارزشیابی دانشجویان و ویژگی‌های ظاهری آموزش‌گران در دو گروه دانشجویان و مدرسان نشان دهنده تعامل بین دو گروه می‌باشد و این امر می‌تواند یادگیری را آسان کرده و در نهایت احساس رضایت مندی را در دانشجویان افزایش دهد و این خود گویای بهبود کیفیت در آموزش خواهد بود. از سوی دیگر، دادن اولویت بالا به حیطه مهارت‌های ارتباطی مدرس توسط دانشجویان، بیانگر اهمیتی است که این قشر برای تعامل با مدرسان به عنوان پیش‌زمینه تعلیم و تربیت قایل شده‌اند.

یافته‌های درگاهی و همکاران (۱۳۸۹)، در این زمینه بیانگر معیارهایی مانند تسلط بر موضوع درس، توانایی بیان، حفظ شخصیت دانشجو، حسن خلق و وجدان کاری به عنوان مهم‌ترین معیارهای یک مدرس موفق بود. ویژگی‌های یک مدرس به ترتیب شیوایی بیان، خوشرویی و تسلط به موضوع تدریس بوده است. یافته‌های بررسی دادخواه و همکاران (۱۳۸۸)، نشان داد در حیطه دانش پژوهی تسلط مدرس در درس و ارائه مطالب جدید و روزآمد، در حیطه روش تدریس روش ارزشیابی و شیوه بیان، در حیطه توانایی

جدول ۱- توزیع فراوانی پاسخگویان بر پایه ویژگی‌های فردی و حرفه ای

ویژگی	سطح	فراوانی	درصد فراوانی	درصد انباشته
دانشکده	کشاورزی	۶۹	۴۳/۲	۴۳/۲
	مهندسی زراعی و عمران روستایی	۴۸	۳۰/۲	۷۳/۴
	علوم دام و صنایع غذایی	۴۱	۲۵/۳	۹۸/۷
	مرتع و آبخیزداری	۴	۱/۳	۱۰۰
جنس	زن	۹۰	۶۲/۳	۶۲/۳
	مرد	۷۲	۳۷/۷	۱۰۰
سن	کمتر از ۲۴	۸۲	۵۲/۶	۵۲/۶
	بیشتر از ۲۴	۸۰	۴۷/۴	۱۰۰
معدل	بین ۱۲ تا ۱۷	۹۲	۶۳/۰۰	۶۳/۰۰
	بالتر از ۱۷	۷۰	۳۷	۱۰۰
دوره تحصیلی	روزانه	۱۵۷	۹۸/۱	۹۸/۱
	شبانه	۵	۱/۹	۱۰۰
وضعیت سکونت	ساکن اهواز	۴۲	۲۴/۷	۲۴/۷
	خوابگاه	۹۳	۵۸/۰۰	۸۲/۷
	سایر	۲۷	۱۷/۳	۱۰۰
وضعیت تأهل	مجرد	۱۳۸	۸۴/۰۰	۸۴
	متأهل	۲۵	۱۶/۰۰	۱۰۰
مقطع تحصیلی	کارشناسی	۶۲	۳۲/۷	۳۲/۷
	کارشناسی ارشد	۸۵	۵۷/۴	۹۰/۱
	دکتري تخصصی	۱۶	۹/۹	۱۰۰

اولویت‌بندی ویژگی‌های مطلوب مدرسان

دانشگاهی

برای سنجش ویژگی‌های مطلوب یک مدرس دانشگاهی از ۴۱ گویه مختلف استفاده شد که نتایج به دست آمده بر اساس میانگین رتبه‌ای کسب شده هر یک از گویه‌ها در جدول ۲، آورده شده است. همچنین برای اولویت‌بندی و تعیین میزان برتری هر یک از این گویه‌ها، میانگین رتبه‌ای و ضریب تغییرات آن‌ها مورد توجه قرار گرفت.

جدول ۲، نشان می‌دهد در بین ۴۱ گویه بیان‌کننده ویژگی‌های مطلوب یک مدرس دانشگاهی، معیارها از میانگین رتبه‌ای ۳/۳۲ تا ۴/۲۷ برخوردار هستند. بر این، مبنا گویه‌های رعایت پیوستگی مطالب تدریس شده، مرتبط بودن رشته تحصیلی مدرس با واحد درسی و فراهم‌سازی جو روحی- روانی مناسب و محیط دوستانه در کلاس درس اولویت اول تا سوم را به خود اختصاص دادند در حالی که گویه‌های رتبه دانشگاهی مدرس و توجه مدرس به حضور منظم دانشجویان در کلاس در دو اولویت آخر قرار گرفتند.

یافته‌ها

میانگین سنی پاسخگویان حدود ۲۵ سال است که کمترین و بیش‌ترین سن آنان به ترتیب ۱۹ و ۳۸ سال می‌باشد. کمی بیش از ۶۲ درصد از پاسخگویان زن هستند. از نظر رشته تحصیلی بیش‌ترین فراوانی مربوط به رشته‌های علوم دام، خاکشناسی، زراعت، باغبانی و مکانیک و کمترین فراوانی مربوط به دانشجویان آبخیزداری، گیاهان دارویی و فضای سبز است. میانگین معدل پاسخگویان، ۱۶/۵۸ بود، ۸۵ درصد از پاسخگویان مجرد بودند، ۹۸/۱ درصد در دوره روزانه و بیش از نیمی از پاسخگویان ساکن خوابگاه هستند. بیش‌تر دانشجویان در مقطع کارشناسی ارشد و نیمسال دوم و چهارم در حال تحصیل بودند. بنا بر جدول ۱، بیش‌ترین فراوانی مربوط به دانشجویان دانشکده کشاورزی است.

جدول ۲- اولویت‌بندی ویژگی‌های مطلوب یک مدرس دانشگاهی

ویژگی	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	اولویت
رعایت پیوستگی مطالب تدریس شده	۴/۱۳	۰/۸۸	۰/۲۱۳	۱
مرتبط بودن رشته تحصیلی مدرس با واحد درسی	۴/۰۸	۰/۸۸	۰/۲۱۵	۲
فراهم‌سازی جو روحی- روانی مناسب و محیط دوستانه در کلاس درس	۴/۱۷	۰/۹۲	۰/۲۲۰	۳
گشاده رویی و برخورد مناسب با دانشجویان (تکریم دانشجویان مبتنی بر احترام متقابل)	۴/۱۲	۰/۹۵	۰/۲۳۰	۴
توانایی اداره و هدایت کلاس درس	۴/۰۲	۰/۹۳	۰/۲۳۱	۵
توانایی بیان مطالب درسی	۴/۲۷	۱/۰۲	۰/۲۳۸	۶
هم‌بستگی مطالب درسی ارائه شده با پرسش‌های امتحانی	۴/۱۱	۰/۹۹	۰/۲۴۰	۷
توجه مدرس به حضور منظم دانشجویان در کلاس	۴/۲۱	۱/۰۲	۰/۲۴۲	۸
نگرش مدرس نسبت به رشته تحصیلی	۳/۹۹	۰/۹۸	۰/۲۴۵	۹
ایجاد علاقه و انگیزه در دانشجویان برای پژوهش و تحقیق و مطالعه بیشتر	۴/۰۱	۰/۹۹	۰/۲۴۶	۱۰
احترام متقابل بین مدرس و دانشجو	۴/۱۲	۱/۰۲	۰/۲۴۷	۱۱
رعایت عدالت و موازین اخلاقی در ارزیابی دانشجویان	۴/۱۱	۱/۰۲	۰/۲۴۸	۱۲
فراهم کردن شرایط و تشویق دانشجویان به تفکر و طرح پرسش (استقبال از پرسش‌های دانشجویان و پاسخ‌دهی مناسب به آنان)	۳/۹۹	۰/۹۹	۰/۲۴۸	۱۲
حضور مدرس در ساعات‌های تعیین شده به منظور پاسخگویی به دانشجویان	۴/۰۱	۱/۰۰	۰/۲۴۹	۱۳
صرف وقت برای حل ابهام‌ها و پرسش‌های دانشجویان	۳/۹۴	۱/۰۱	۰/۲۵۰	۱۴
ارایه مطالب کاربردی با استفاده از مثال‌های عینی و روشن در حین تدریس و دادن تمرین‌های مناسب	۴/۰۰	۱/۰۰	۰/۲۵۱	۱۵
رعایت عدالت و عدم تبعیض بین دانشجویان	۴/۱۰	۱/۰۳	۰/۲۵۲	۱۶
تسلط بر موضوع درس و توانایی در پاسخگویی به پرسش‌ها	۴/۱۶	۱/۰۶	۰/۲۵۴	۱۷
معرفی و استفاده منبع‌های درسی متنوع و به روز و مناسب در ارتباط با هر درس و ارایه به موقع جزوه به دانشجویان در هر نیمسال	۴/۰۳	۱/۰۳	۰/۲۵۵	۱۸
اشتیاق و علاقه به پژوهش و انجام کارهای تحقیقاتی	۳/۹۵	۱/۰۳	۰/۲۶۰	۱۹
برقراری ارتباط مناسب و متقابل با دانشجو	۳/۹۱	۱/۰۲	۰/۲۶۰	۱۹
رعایت حضور به هنگام مدرس و طول زمان کلاس	۳/۷۰	۰/۹۹	۰/۲۶۷	۲۰
برقراری ارتباط و تعامل با تک تک دانشجویان و درک مسئله‌ها و شرایط خاص هر دانشجو و انعطاف‌پذیری در برگزاری کلاس با توجه به شرایط و رفتار دانشجویان	۳/۹۵	۱/۰۶	۰/۲۶۸	۲۱
برگزاری امتحان جامع و دقیق در پایان ترم	۳/۶۹	۰/۹۹	۰/۲۶۸	۲۱
بیان شفاف سرفصل‌ها و هدف‌های مورد انتظار از درس‌ها در آغاز هر نیمسال و رعایت آن در طول نیمسال	۳/۹۵	۱/۰۷	۰/۲۷۰	۲۲
حرکات، راه رفتن و تکه کلام‌ها در حین تدریس	۳/۷۰	۱/۰۰	۰/۲۷۰	۲۲
استفاده از روش‌های ارزشیابی متنوع	۳/۶۶	۰/۹۹	۰/۲۷۰	۲۲
استقبال از اظهار نظر دانشجویان در تدریس	۳/۹۳	۱/۰۷	۰/۲۷۲	۲۳
ارزشیابی دانشجویان در طول نیمسال	۳/۵۸	۰/۹۸	۰/۲۷۳	۲۴
جذابیت و آراستگی ظاهری مدرس (چگونگی لباس پوشیدن و ظاهر مدرس)	۳/۶۲	۱/۰۰	۰/۲۷۶	۲۵
مشارکت دادن دانشجویان در ارائه بخشی از درس‌ها	۳/۵۷	۰/۹۹	۰/۲۷۷	۲۶
قاطعیت و سخت‌گیری مدرس	۳/۳۶	۰/۹۴	۰/۲۷۹	۲۷
چگونگی مدیریت زمان و کنترل نظم در کلاس‌ها (آغاز و پایان کلاس در زمان مقرر و تقسیم زمان کلاس بین مطالب)	۳/۸۳	۱/۰۹	۰/۲۸۴	۲۸
استفاده از ابزار کمک آموزشی	۳/۷۹	۱/۱۰	۰/۲۹۰	۲۹

درجه آزادی (df)	حیطه دانش پژوهی			حیطه روش تدریس			حیطه شخصیت ظاهری و فردی			حیطه توانایی برقراری ارتباط			حیطه ارزشیابی		
	Sig	X2	میانگین رتبه ای	Sig	X2	میانگین رتبه ای	Sig	X2	میانگین رتبه ای	Sig	X2	میانگین رتبه ای	Sig	X2	میانگین رتبه ای
۲	۰/۱۸	۳/۳۴	۸۴/۷۲	۰/۳۱	۲/۳	۸۰/۱۲	۰/۰۸	۴/۸۶	۸۱/۵	۰/۴۱	۱/۷۷	۷۶/۲۸	۰/۳۳	۲/۱۶	۸۲/۶۸
			۶۰/۹۴			۶۴/۴۷			۵۴/۷۱			۷۴/۴۱			۶۵/۲۲
			۸۱/۵۲			۸۳/۴۷			۸۳/۸۱			۸۵/۶۹			۸۳/۶۳
			کارشناسی			کارشناسی ارشد			دکتری						
			مقطع تحصیلی												

* معنی دار در سطح ۵٪

جدول ۵- مقدار KMO، ضریب بارتلت و سطح معنی داری

KMO	بارتلت	سطح معنی داری
۰/۸۵۸	۴/۵۱۲	۰/۰۰۰

عاملها ۵۴/۹۲ درصد از واریانس کل متغیرها را تبیین کردند. بنا بر نتایج به دست آمده از جدول ۶، عامل اول با مقدار ویژه ۱۴/۶۰۱ به تنهایی تبیین کننده ۳۳/۹۷۵ درصد واریانس کل می باشد. با توجه به نتایج به دست آمده از جدول ۶، هر یک از عاملها با توجه به ماهیت موجود متغیرهای موجود و همچنین مهم ترین متغیر موجود در هر عامل، نامگذاری شدند. مهم ترین عامل در بین پنج عامل موجود، تبیین کننده ۳۳/۹۷۵ درصد کل واریانس می باشد. این عامل با توجه به ماهیت متغیرهای موجود به نام توانایی برقراری ارتباط نامگذاری شد. عامل یادشده در بر گیرنده استقبال از اظهار نظر دانشجویان در تدریس، صرف وقت برای حل ابهامها و پرسش های دانشجویان، توانایی اداره و هدایت کلاس درس، احترام متقابل بین مدرس و دانشجو، برقراری

تحلیل عاملی ویژگی های مدرسان دانشگاهی
در این پژوهش، برای بررسی این که آیا می توان داده ها را به چند عامل تقلیل داد یا نه و همچنین برای تبیین هم بستگی بین متغیرها از آزمون KMO و آزمون بارتلت استفاده شد. بنا بر یافته های به دست آمده (جدول ۵)، مقدار KMO در این تحلیل ۰/۸۵۸ و مقدار بارتلت ۴/۵۱۲ محاسبه شد. سطح معنی داری ۹۹ درصد می باشد که گویای مناسب بودن هم بستگی متغیرهای وارد شده برای تحلیل عاملی می باشد. در این قسمت از پژوهش، برای بالا بردن تفسیر عاملها از روش چرخش واریماکس استفاده شد. همچنین به منظور تعیین شمار عاملها از معیار مقدار ویژه استفاده شد. شایان یادآوری است که عاملهای لحاظ شده دارای مقدار ویژه بزرگتر از یک هستند. بر این مبنا در مجموع پنج عامل استخراج شد که این

جدول ۶- عامل‌های استخراج شده همراه با مقادیر ویژه، واریانس تبیین شده و درصد تجمعی واریانس تبیین شده

عوامل	مقدار ویژه	واریانس تبیین شده	درصد تجمعی واریانس تبیین شده
توانایی برقراری ارتباط	۱۴/۶۰۱	۳۳/۹۷۵	۳۳/۹۵۷
روش تدریس	۳/۱۲۵	۷/۲۹۹	۴۱/۲۷۴
دانش پژوهی	۲/۱۷۲	۵/۱۶۷	۴۶/۴۴۱
شخصیت ظاهری و فردی	۱/۹۶۵	۴/۶۳۱	۵۱/۰۷۲
ارزشیابی	۱/۶۴۱	۳/۸۴۸	۵۴/۹۲۰

اشتیاق و علاقه به پژوهش و انجام کارهای تحقیقاتی، سمت‌های اجرایی آموزش‌گر، داشتن پیشینه‌ی دراز مدت تدریس، اشتیاق به تألیف و ترجمه کتب و جزوه‌های آموزشی را در بر گرفته و با توجه به ماهیت متغیرها دانش پژوهی نامیده شد. عامل چهارم شخصیت ظاهری و فردی نام گرفت و دارای متغیرهای جذابیت و آراستگی ظاهری مدرس (چگونگی لباس پوشیدن و ظاهر مدرس)، حرکات، راه رفتن و تکه کلام‌ها در حین تدریس، قاطعیت و سخت‌گیری مدرس، صدای رسا و لهجه نداشتن مدرس، رعایت حضور به هنگام آموزش‌گر و طول زمان کلاس، رعایت شئون و ارزش‌های اسلامی و گشاده رویی و برخورد مناسب با دانشجویان (تکریم دانشجویان مبتنی بر احترام متقابل) می‌باشد. و در نهایت عامل آخر که ارزشیابی نامیده شد و دارای متغیرهای الزام دانشجویان به رعایت مقررات آموزشی، ارزشیابی دانشجویان در طول ترم، برگزاری امتحان جامع و دقیق در پایان نیمسال، استفاده از روش‌های ارزشیابی متنوع، هم‌بستگی مطالب درسی ارائه شده با پرسش‌های امتحانی، رعایت عدالت و موازین اخلاقی در ارزیابی دانشجویان و خواستار تکالیف تحقیقاتی از دانشجویان می‌باشد. بنابراین مشخص می‌شود برای این که یک استاد دارای ویژگی‌های مناسب باشد باید این چهار ویژگی کلی یعنی توانایی برقراری ارتباط، روش تدریس مناسب، ویژگی دانش پژوهی، وضعیت ظاهری مناسب و توانایی ارزشیابی از دانشجویان و شرایط و امکانات را داشته باشند که در صورت وجود این ویژگی‌ها می‌توان مدرسان موفق و خوب را در یک دانشگاه مشاهده کرد.

ارتباط و تعامل با تک تک دانشجویان و درک مسئله و شرایط خاص هر دانشجو و انعطاف‌پذیری در برگزاری کلاس با توجه به شرایط و رفتار دانشجویان، توجه مدرس به حضور منظم دانشجویان در کلاس، برقراری ارتباط مناسب و متقابل با دانشجو، شناخت دانشجویان با نام، مشارکت دادن دانشجویان در ارائه بخشی از درس‌ها، حضور آموزش‌گر در ساعت‌های تعیین شده به منظور پاسخگویی به دانشجویان، رعایت عدالت و عدم تبعیض بین دانشجویان و فراهم‌سازی جو روحی- روانی مناسب و محیط دوستانه در کلاس درس می‌باشد. عامل دوم با تأکید بر مواردی مانند توانایی بیان مطالب درسی؛ استفاده از ابزار کمک آموزشی؛ معرفی و استفاده از منابع‌های درسی متنوع، به روز و مناسب در ارتباط با هر درس؛ آرایه به هنگام جزوه به دانشجویان در هر نیمسال، بیان شفاف سرفصل‌ها و هدف‌های مورد انتظار از درس‌ها در آغاز هر نیمسال و رعایت آن در طول نیمسال، رعایت پیوستگی مطالب تدریس شده، آرایه مطالب کاربردی با استفاده از مثال‌های عینی و روشن در حین تدریس و دادن تمرین‌های مناسب، فراهم کردن شرایط و تشویق دانشجویان به تفکر و طرح پرسش (استقبال از پرسش‌های دانشجویان و پاسخ‌دهی مناسب به آنان)، ایجاد علاقه و انگیزه در دانشجویان برای پژوهش و تحقیق و مطالعه بیشتر و چگونگی مدیریت زمان و کنترل نظم در کلاس‌ها (آغاز و پایان کلاس در زمان مقرر و تقسیم زمان کلاس بین مطالب) عامل روش تدریس نامیده شد. عامل سوم متغیرهایی هم چون تسلط بر موضوع درس و توانایی در پاسخگویی به پرسش‌ها، نگرش مدرس نسبت به رشته تحصیلی،

جدول ۷- عوامل، گویه‌ها و میزان بار عاملی از ماتریس دوران یافته

بار عاملی	گویه‌ها	عوامل
۰/۷۳۵	استقبال از اظهار نظر دانشجویان در تدریس	توانایی برقراری ارتباط
۰/۷۳۱	صرف وقت برای حل ابهام‌ها و پرسش‌های دانشجویان	
۰/۷۲۹	توجه آموزش‌گر به حضور منظم دانشجویان در کلاس	
۰/۷۲۱	توانایی اداره و هدایت کلاس درس	
۰/۶۹۸	برقراری ارتباط و تعامل با تک تک دانشجویان و درک مسئله‌ها و شرایط خاص هر دانشجو و انعطاف‌پذیری در برگزاری کلاس با توجه به شرایط و رفتار دانشجویان	
۰/۶۹۵	حضور مدرس در ساعات‌های تعیین شده به منظور پاسخگویی به دانشجویان	
۰/۶۴۳	احترام متقابل بین مدرس و دانشجو	
۰/۶۲۰	فراهم‌سازی جو روحی- روانی مناسب و محیط دوستانه در کلاس درس	
۰/۶۰۷	برقراری ارتباط مناسب و متقابل با رعایت عدالت و عدم تبعیض بین دانشجویان	
۰/۵۴۱	مشارکت دادن دانشجویان در ارائه بخشی از درس‌ها	
۰/۵۰۶	برقراری ارتباط مناسب و متقابل با دانشجو	روش تدریس
۰/۴۱۶	رعایت عدالت و عدم تبعیض بین دانشجویان	
۰/۴۱۵	شناخت دانشجویان با نام	
۰/۸۲۵	چگونگی مدیریت زمان و کنترل نظم در کلاس‌ها (آغاز و پایان کلاس در زمان مقرر و تقسیم زمان کلاس بین مطالب معرفی و استفاده منبع‌های درسی متنوع و به روز و مناسب در ارتباط با هر درس و آرایه به هنگام جزوه به دانشجویان در هر نیمسال	
۰/۷۶۷	ایجاد علاقه و انگیزه در دانشجویان جهت پژوهش و تحقیق و مطالعه بیشتر	
۰/۷۲۹	بیان شفاف سرفصل‌ها و هدف‌های مورد انتظار از درس‌ها در آغاز هر نیمسال و رعایت آن در طول نیمسال	
۰/۶۹۳	رعایت پیوستگی مطالب تدریس شده	
۰/۶۸۴	توانایی بیان مطالب درسی	
۰/۶۴۲	فراهم کردن شرایط و تشویق دانشجویان به تفکر و طرح پرسش (استقبال از پرسش‌های دانشجویان و پاسخ‌دهی مناسب به آنان)	
۰/۶۳۷	ارایه مطالب کاربردی با استفاده از مثال‌های عینی و روشن در حین تدریس و دادن تمرین‌های مناسب	
۰/۶۳۶	استفاده از ابزار کمک آموزشی	
۰/۵۹۲	ایجاد علاقه و انگیزه در دانشجویان برای پژوهش و تحقیق و بررسی بیشتر	دانش پژوهی
۰/۵۶۸	تسلط بر موضوع درس و توانایی در پاسخگویی به سوالات	
۰/۷۶۹	داشتن پیشینه درازمدت تدریس	
۰/۷۶۱	سمت‌های اجرایی آموزش‌گر	
۰/۷۳۴	نگرش مدرس نسبت به رشته تحصیلی	
۰/۷۰۴	اشتیاق به تألیف و ترجمه کتب و جزوات آموزشی	
۰/۶۸۹	اشتیاق و علاقه به پژوهش و انجام کارهای تحقیقاتی	
۰/۶۷۶	حرکات، راه رفتن و تکه کلام‌ها در حین تدریس	
۰/۷۶۶	رعایت حضور به موقع مدرس و طول زمان کلاس	
۰/۷۶۱	صدای رسای مدرس و لهجه نداشتن او	
۰/۷۰۶	رعایت شئون و ارزش‌های اسلامی قاطعیت و سخت‌گیری مدرس	شخصیت ظاهری و فردی
۰/۶۵۷	گشاده رویی و برخورد مناسب با دانشجویان (تکریم دانشجویان مبتنی بر احترام متقابل)	
۰/۶۴۸	قاطعیت و سخت‌گیری مدرس	
۰/۵۸۰	جذابیت و آراستگی ظاهری مدرس (چگونگی لباس پوشیدن و لباس پوشیدن مدرس)	
۰/۵۷۱	خواستار تکالیف تحقیقاتی از دانشجویان	
۰/۷۷۸	الزام دانشجویان به رعایت مقررات آموزشی	
۰/۷۴۶	ارزشیابی دانشجویان در طول نیمسال	
۰/۷۱۵	برگزاری امتحان جامع و دقیق در پایان نیمسال	
۰/۷۱۱	رعایت عدالت و موازن اخلاقی در ارزیابی دانشجویان	
۰/۷۰۲	استفاده از روش‌های ارزشیابی متنوع	
۰/۶۹۳	هم‌بستگی مطالب درسی ارائه شده با پرسش‌های امتحانی	ارزشیابی
۰/۶۶۲		

در مجموع یافته‌های به دست آمده از تحلیل عاملی ویژگی‌های یک مدرس دانشگاهی نشان می‌دهد که عامل‌هایی مانند استقبال از اظهار نظر دانشجویان در تدریس، صرف وقت برای حل ابهام‌ها و پرسش‌های دانشجویان، توانایی اداره و هدایت کلاس درس، احترام متقابل بین مدرس و دانشجو، برقراری ارتباط و تعامل با تک تک دانشجویان و درک مسئله و شرایط خاص هر دانشجو و انعطاف‌پذیری در برگزاری کلاس با توجه به شرایط و رفتار دانشجویان، توانایی بیان مطالب درسی، استفاده از ابزار کمک آموزشی، معرفی و استفاده از منابع‌های درسی متنوع، به روز و مناسب در ارتباط با هر درس و ارایه به هنگام جزوه به دانشجویان در هر نیمسال، تسلط بر موضوع درس و توانایی در پاسخگویی به پرسش‌ها، نگرش مدرس نسبت به رشته تحصیلی، اشتیاق و علاقه به پژوهش و انجام کارهای تحقیقاتی، جذابیت و آراستگی ظاهری مدرس (چگونگی لباس پوشیدن و ظاهر مدرس)، حرکات، راه رفتن و تکیه کلام‌ها در حین تدریس، قاطعیت و سخت‌گیری مدرس، الزام دانشجویان به رعایت مقررات آموزشی، ارزشیابی دانشجویان در طول نیمسال، برگزاری امتحان جامع و دقیق در پایان ترم و استفاده از روش‌های ارزشیابی متنوع می‌توانند ویژگی‌های مطلوب یک مدرس دانشگاهی باشند که این ویژگی‌ها را می‌توان در پنج حیطه توانایی برقراری ارتباط، روش تدریس، دانش پژوهی، شخصیت ظاهری و فردی و ارزشیابی دسته‌بندی کرد. بنابراین مدرسان باید ویژگی‌های مطلوب یک مدرس را در برنامه‌ریزی فعالیت‌های آموزشی خود در نظر بگیرند و در جهت افزایش میزان کارایی دانش و تقویت انگیزه در دانشجویان خود کوشش کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

تحول اساسی و پایدار در هر جامعه‌ای در گرو متحول شدن نظام تعلیم و تربیت آن جامعه است و همان‌طور که می‌دانیم محور اصلی این تحول و توسعه در نظام آموزشی، ارتقا و بهبود کیفیت کار معلم و مدرس و شناسایی ویژگی‌های او می‌باشد. ارزشیابی و تحلیل ویژگی‌های اعضای هیأت علمی و مدرسان در

هر مؤسسه آموزشی یکی از بارزترین برنامه‌های آموزشی در دانشگاه‌ها می‌باشد (وهایی، ۱۳۹۲) و تدارک و توسعه‌ی برنامه تحلیل ویژگی‌های مطلوب یک مدرس دانشگاهی از اولویت‌های مهم یک مؤسسه‌ی آموزشی به شمار می‌آید (جین^۶، ۱۹۹۱). در این پژوهش تسلط بر مطالب و رعایت پیوستگی آن‌ها یکی از معیارهای مهم برای مدرسان می‌باشد چون در ایجاد تمرکز دانشجویان نقش مؤثر دارد بنابراین مدرسان باید برنامه‌ریزی لازم را داشته باشند تا مطالبی را که در ارتباط با درس ارائه می‌دهند پیوستگی لازم را داشته باشند تا ذهن دانشجویان به سمت مطالب جانبی و پراکنده درگیر نشود و آنان بتوانند تمرکز لازم را داشته باشند که این یافته با نتایج بررسی‌های درگاهی و همکاران (۱۳۸۹) و وهایی (۱۳۹۲) همخوانی دارد. هم‌چنین فراهم‌سازی جو روحی- روانی مناسب و محیط دوستانه در کلاس درس نیز در اولویت دوم قرار دارد. بنابراین برای داشتن مدرسان با ویژگی‌های مطلوب در یک دانشگاه باید بستر و شرایط لازم فراهم شود به طور مثال ویژگی تسلط بر مطالب بایستی به عنوان نخستین اولویت در جذب اعضای هیأت علمی و مدرسان دانشگاه مدنظر قرار گیرد. کم توجهی به تسلط علمی مدرسان بر موضوع درس و مرتبط نبودن رشته تحصیلی مدرس با واحدهای درسی مورد تدریس سبب افت کیفیت آموزشی دانشگاه و در نهایت افت کیفیت خدمات ارایه شده در این محیط‌های آموزشی خواهد بود. با توجه به این‌که در دانشگاه‌ها حالت روحی و روانی دانشجویان تحت تأثیر عوامل گوناگونی (امکانات فیزیکی، مالی، اجتماعی و روان‌شناختی) قرار دارد، به طور مثال اگر امکانات (خوابگاه، ورزشی و فعالیت‌های فرهنگی و ...) برای دانشجویان در حد معقول و منطقی فراهم شود، نگرانی دانشجویان کمتر شده و از لحاظ روحی و روانی به آرامش می‌رسند که این مسئله حالات کلی رفتار آنان را تحت تأثیر قرار داده از این رو، سر کلاس هم حالات‌شان از لحاظ روانی مناسب بوده بنابراین می‌توانند به همراه مدرسان کلاسی با جو آرام و مناسب تشکیل دهند، در غیر این صورت دانشگاه‌ها دارای شرایط آرام و مطلوب برای تربیت

همانگ با نتایج بررسی صیامیان و همکاران (۱۳۹۱) می‌باشد.

با این‌که هم‌بستگی مطالب ارائه شده با پرسش‌های امتحانی از نظر دانشجویان مهم می‌باشد؛ وقتی پرسش‌های امتحان مرتبط با درس باشد دانشجویان نگرانی و تنش کمتری داشته و با خیال آسوده به مطالعه مطالب درسی پرداخته و با اعتماد به نفس بیشتری امتحان را اجرا می‌کنند در این صورت موفقیت بیشتری به دست می‌آورند که این امر با نتایج تحقیق دارابی و همکاران (۱۳۹۲) همسو می‌باشد.

بر مبنای رتبه‌بندی که دانشجویان در مورد ویژگی‌های مدرسان انجام دادند مشخص شد که از نظر دانشجویان عامل توانایی برقراری ارتباط یکی از مهم‌ترین عامل‌ها و معیارها بوده یعنی یک آموزش‌گر برای این‌که ویژگی‌های خوب را داشته باشد باید در آغاز توانایی برقراری ارتباط با دانشجویان را داشته باشد و با ایجاد روابط دوستانه در کلاس همکاری صمیمانه را در کلاس ایجاد کند که برای ایجاد یک کلاس آرام و عادی این امری طبیعی می‌باشد که با نتایج دارابی و همکاران (۱۳۹۲)، درخشان و همکاران و برگمن و همکاران^{۱۷} (۱۹۹۰) همخوانی دارد. نتایج این بررسی هم‌چنین نشان داد که دانشجویان مورد بررسی همه جنبه‌های مورد ارزیابی در مورد یک مدرس موفق را مهم دانسته و تفاوت زیادی بین آن‌ها قایل نبودند.

تدارک و توسعه برنامه ارزشیابی و تحلیل ویژگی‌های اعضای هیأت علمی از اولویت‌های مهم یک مؤسسه آموزشی است. بسیاری بر این باورند ارزشیابی‌های دانشجویی تنها منبع ملموس و بهترین نوع ارزشیابی است، زیرا دانشجویان تنها افرادی هستند که بدون واسطه توسط مدرسان آموزش داده می‌شوند، بنابراین برای ارزشیابی فعالیت‌های آموزشی در بهترین شرایط قرار دارند (صیامیان و همکاران، ۱۳۹۱).

در این بررسی مشخص شد که توجه آموزش‌گر به حضور منظم در کلاس درس و الزام دانشجویان به رعایت مقررات آموزشی در حد معمول مناسب بوده و

دانشجویان نخواهند بود. بنابراین همان‌طور که در بالا ذکر شد فراهم‌سازی جو روحی و روانی مناسب و محیط دوستانه در کلاس درس از نظر دانشجویان دارای اهمیت زیادی می‌باشد. چون محیط دوستانه در کلاس باعث راحتی برخورد مدرسان و دانشجویان می‌شود، در این شرایط دانشجویان نگرانی و تنش کمتری داشته و اعتماد به نفس آنان بالا رفته و راحت‌تر در بحث‌ها شرکت کرده و پیشرفت آنان بیش‌تر می‌شود که با نتایج تحقیق درگاهی و همکاران (۱۳۸۹) همسویی دارد.

هم‌چنین درسی که ارائه می‌دهد با رشته تحصیلی آنان مرتبط باشد، اطلاعات و علم کافی داشته باشد و از ارائه مطالب بیهوده دوری کند. در ضمن برای این‌که یک مدرس بتواند با دانشجویان ارتباط برقرار کند و کلاس سودمند و اثر بخشی برگزار کند، لازم است محیطی صمیمی و دوستانه ایجاد کند و کلاسی شاد و جوی آرام داشته باشد تا دانشجویان به راحتی بتوانند نظرهای خود را بیان کنند. بنا بر نتایج، گشاده رویی و برخورد مناسب با دانشجویان با اهمیت می‌باشد زیرا این برخورد مناسب و گشاده رویی باعث ایجاد یک محیط صمیمانه و همکاری دوستانه در کلاس درس می‌شود که شرایط رشد و پیشرفت دانشجویان را فراهم می‌آورد که درگاهی و همکاران (۱۳۸۹)، دارابی و همکاران (۱۳۹۲) و درخشان و همکاران (۱۳۹۲) نیز در بررسی‌های خود به همین نتایج دست یافتند و احترام متقابل بین مدرسان و دانشجویان و محیط صمیمانه در کلاس را لازمه یادگیری و تدریس می‌دانستند. هم‌چنین کرمی و همکاران (۱۳۸۶) در بررسی خود به این نتیجه رسیدند که ویژگی‌های فردی و شخصیتی، تأثیر شایان توجهی بر روی فراگیران دارد.

نتایج نشان می‌دهد فن بیان و رعایت مهارت‌های تدریس، نیز از اولویت‌های مورد توجه دانشجویان شرکت‌کننده در تحقیق بوده است. گاهی با وجود تسلط کامل علمی آموزش‌گر بر موضوع تدریس، نداشتن مهارت‌های تدریس و فن بیان، انتقال مفهوم‌ها و کیفیت یاددهی- یادگیری و در نتیجه ارزشیابی دانشجو از مدرس را تحت تأثیر قرار می‌دهد که

نشان دهنده آن است که دانشجویان باور دارند محیط دانشگاه باید انعطاف‌پذیر بوده و از حالت خشک و مقرراتی در آید تا دانشجویان که از جاهای مختلف آمده و از خانواده دور بوده احساس آرامش داشته و از پشتیبانی و حمایت مدرسان بهره‌مند باشند.

نتایج این بررسی هم‌چنین نشان داد که اشتیاق مدرس به پژوهش از نظر دانشجویان اهمیت زیادی ندارد که با نتایج درخشان و همکاران (۱۳۹۲) همسو می‌باشد. امروزه که عصر علم و ارتباطات می‌باشد باید به دانشجویان آموخت هدف آنان در دانشگاه تنها یادگیری مطالب ارائه شده توسط دیگران نباشد، بلکه باید خود دانشجویان در تولید علم و تحقیق و انتشار آن‌ها نیز نقش داشته باشند.

نتایج این بررسی نشان داد که هم‌چنین علاوه بر ویژگی‌های نامبرده برای یک مدرس موفق، توان علمی، ارتباط دوستانه با دانشجو و پیشینه‌ی تدریس او نیز لازم می‌باشد. پس انتخاب آموزشگرانی با توانایی علمی بالا و آشنا با روش‌های ارتباطی و شیوه‌های مناسب برخورد با دانشجو برای هر مؤسسه آموزشی از مهم‌ترین عامل‌های موفقیت آن مؤسسه خواهد بود و مدرسان دانشگاه با پژوهش و القای تفکر پژوهش محور در دانشجو، می‌توانند ذهن کنجکاو او را به تلاش دوچندان وادارند. هر اندازه دانشگاه‌ها به این مسئله‌ها توجه بیش‌تری داشته باشند و در انتخاب مدرسان مؤسسه‌ی آموزشی خود این معیارها را مدنظر قرار دهند موفق‌تر بوده و دانشجویان بهتر و موفق‌تری خواهند داشت.

مشاهده شد که برای موفق بودن یک آموزش‌گر لهجه و رتبه دانشگاهی او اهمیت چندانی ندارد، می‌توان چنین برداشت کرد که اگر یک مدرس از لحاظ علمی قوی بوده و پر تلاش باشد و نیاز دانشجویان را تأمین کند مرتبه او زیاد اهمیت ندارد چه بسا تجربه نشان داده که حتی مدرسان با رتبه‌ی استادیاری نسبت به یک مدرس استاد تمام موفق‌تر بوده و از جایگاه بهتری نزد دانشجویان برخوردار بوده است یا این‌که اگر یک مدرس فن بیان مناسب داشته باشد لهجه او چندان به چشم نمی‌آید.

با توجه به اولویت تسلط آموزش‌گر بر درس و فن بیان، لازم است دانشگاه‌ها هنگام جذب مدرسان به این معیارها توجه ویژه‌ای داشته باشند. هم‌چنین در طول خدمت، با برگزاری کارگاه‌های آموزشی سعی در بهبود مهارت‌های تدریس آموزش‌گران و به روز نگاه داشتن مدرسان از نظر موضوع تدریس کنند. با توجه به این که جایگاه دانشجویان در ارزشیابی مدرسان غیرقابل انکار است و نظرها و دیدگاه‌های آنان شاخصی با ارزش در بهبود تدریس و مهارت‌های استاد و در نتیجه بهبود کیفیت آموزش می‌باشد از این رو نظرها و دیدگاه‌های آنان باید مورد توجه قرار گیرد. برگه‌های ارزشیابی با نظرخواهی از مدرسان محترم تهیه و به صورت دوره‌ای تکمیل شود و به منظور ارزیابی مدرسان در بازه‌های زمانی و بررسی روند افزایشی یا کاهشی ارزشیابی آموزش‌گران مورد بررسی قرار گیرد.

در این تحقیق نیز مشخص شد که بعضی از متغیرها از جمله نیمسال تحصیلی دانشجویان با ویژگی‌های پنج‌گانه مدرسان تفاوت معنی‌داری ندارند، یعنی این‌که دانشجویان به کدام حیطه نمره بیش‌تری دهند با این‌که آنان ترم چندم هستند، ربطی ندارد که با نتایج دارایی و همکاران (۱۳۹۲) و درخشان و همکاران (۱۳۹۲) نا همسو می‌باشد.

مقایسه دیدگاه پاسخگویان بر پایه متغیر جنس نشانگر تفاوت معنادار و مثبت نظر دختران و پسران در مهارت‌های دانش پژوهی، روش تدریس، شخصیت ظاهری و فردی، توانایی برقراری ارتباط و ارزشیابی بود، یعنی میانگین نظر دانشجویان دختر در این پنج ویژگی بیش‌تر از دانشجویان پسر بود در حالی که در بررسی‌های درخشان و همکاران (۱۳۹۲) نتایج به همین صورت بوده ولی درصد فراوانی نمره این ویژگی‌ها در آقایان بیش‌تر می‌باشد.

مقایسه دیدگاه پاسخگویان بر پایه متغیرهای سن، معدل، دوره‌ی تحصیلی و وضعیت تأهل، نشانگر تفاوت معنادار نبود. بنابراین پاسخگویان دارای نظرهای یکسانی بودند و مهارت‌های مورد بررسی مدرسان تحت تأثیر این ویژگی‌ها قرار نگرفتند ولی نتایج تحقیق دارایی و همکاران (۱۳۹۲) نشان داد که دانشجویان با سن کمتر به حیطه‌های شخصیت فردی

حیطه برقراری ارتباط همخوانی وجود دارد ولی در سایر حیطه‌های نامبرده همخوانی ندارند و فقط در حیطه شخصیت ظاهری، دانشجویان همه‌ی گرایش‌ها توافق نظر داشتند.

هم‌چنین بر مبنای آزمون کروسکال والیس مشخص شد بین متغیر مقطع تحصیلی و وضعیت سکونت دانشجو با مهارت‌های پنج‌گانه مدرسان تفاوت معنادار وجود ندارد، به عبارتی دانشجویان در موارد یاد شده توافق نظر داشتند که با نتایج دادخواه و همکاران (۱۳۸۸) همخوانی ندارد.

پی‌نوشت‌ها

- 1- Zeichner et al
- 2- Xu Changfa, 2018
- 3- Raufelder et al
- 4- Ebiquity, 2014
- 5- Baird et al
- 6- Adombent, 2013
- 7- Wright et al., 2012
- 8- Tatarinceva et al., 2018
- 9- Gillespie, 2005
- 10- Kaiser et al, (2013)
- 11- Sproule, (2010)
- 12- Heidmets et al (2018)
- 13- Keeley et al (2016)
- 14- Raufelder et al (2016)
- 15- Jacobson (1966)
- 16- Gine, 1991
- 17- Bergman et al (1990)

و ظاهری و دانش پژوهی نمره بیش‌تری دادند و تفاوت معنادار نشان داده شد.

نتایج آزمون کروسکال والیس نشان داد که بین دانشکده دانشجویان با مهارت توانایی مدرس در برقراری ارتباط مدرسان تفاوت معناداری وجود دارد به طوری که دانشجویان دانشکده منابع طبیعی نمره بیش‌تری را به این حیطه داده‌اند یعنی از نظر دانشجویان این دانشکده توانایی مدرس در برقراری ارتباط آموزش‌گران دارای اهمیت بالایی است و مدرسان باید بر مهارت در برقراری ارتباط بهتر توجه داشته باشند و از روش‌های مناسب با شرایط و امکانات استفاده کنند، به عبارتی در این حیطه نظرهای یکسانی نداشتند که با نتایج دارابی و همکاران (۱۳۹۲) همخوانی دارد که دانشجویان دانشکده مامایی و پرستاری نسبت به سایر دانشکده‌ها نمره بیش‌تری به این حیطه داده بودند.

براساس نتایج آزمون کروسکال والیس که بین گرایش‌های تحصیلی دانشجویان و مهارت دانش پژوهی و روش تدریس، توانایی مدرس در برقراری ارتباط و ارزشیابی تفاوت مثبت و معنادار وجود دارد بنابراین دانشجویان گرایش‌های مختلف در این حیطه‌ها نظرهای متفاوتی دارند و توافق نظر وجود نداشت که با نتایج درخشان و همکاران (۱۳۹۲) در

منبع‌ها

- دادخواه، ب. محمدی، ا. م. مظفری، ن. محمدنژاد، س. مولایی، ب و دادخواه، د. (۱۳۸۸). ویژگی‌های اعضای هیات علمی خوب براساس دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل. مجله بهداشت، درمان و مراقبت، ۱۱ (۴)، ۴۳-۹.
- درخشان، ا. دارابی، م. سعیدی، م و کیانی، م. (۱۳۹۲). بررسی دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مشهد در مورد معیارهای یک استاد خوب. فصل‌نامه اخلاق پزشکی، ۷ (۲۵)، ۱۲۲-۹۷.
- درگاهی، چ. هامو زاده، پ. صادقی فر، ج و رعادابادی، م. (۱۳۸۹). ارزیابی معیارهای قابل انتظار معلم برای آموزش مؤثر. پی‌اورد سلامت، ۱۴ (۳-۴)، ۹۱-۸.
- سیف، ع. (۱۳۸۳). معیارهای شایستگی معلم. مجله مدیریت آموزش و پرورش، سال سوم، ۳ (۴)، ۳۳-۲۸.
- سیامیان، ح. بالاغفاری، ح. علی گلبندی، ک. رضائزاد، س. ف. شریفی نیک، م. شهرابی، ا و قاضی زاده، ز. (۱۳۹۱). ویژگی‌های یک استاد خوب از دیدگاه دانشجویان. مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ۲۲ (۹۶): ۱۱۳-۱۰۶.
- فراستخواه، م. (۱۳۸۸). دانشگاه ایرانی و مسئله کیفیت، انتشارات آگاه، چاپ اول.

- قربانی، ر. حاجی آقاجانی، س. حیدرفر، س. انداده، م و شمس آبادی، م. (۱۳۸۸). دیدگاه دانشجویان پرستاری و پارا پزشکی در مورد ویژگی‌های یک استاد خوب دانشگاهی. *مجله دانشگاه علوم پزشکی سمنان*، ۱۰ (۲)، ۷۷-۸۳.
- کریمی، م. رستمی، م و کریمی، ا. (۱۳۸۶). ارزیابی معلم از دیدگاه کیفیت مدیریت. *مجموعه مقالات هشتمین کنفرانس ملی آموزش علوم پزشکی، ایران، کرمان*. ۶ الی ۸ مهر.
- محمدی، م و محمدی، ج. (۱۳۹۳). بررسی دیدگاه اعضای هیات علمی درباره‌ی محیط یادگیری دانشگاه علوم پزشکی زنجان. *مجله توسعه، آموزش در علوم پزشکی*، ۷ (۱۵)، ۱۱۷-۱۲۶.
- مرادی پادوک، م و عزیزی حسن وند، ح. (۱۳۹۳). شناسایی معیارهای ارزیابی عملکرد اعضای هیات علمی دانشگاه اصفهان و نقش آن در بهبود کیفیت دانشگاهی. *اولین کنفرانس ملی ارزیابی کیفیت در نظام‌های دانشگاهی، تهران دانشگاه صنعتی شریف اردیبهشت*.
- مظلومی، م. رهایی، س. احرام پوش، ز. سلطانی، م. (۱۳۸۷). ویژگی‌های اعضای هیات علمی از دیدگاه دانشجویان پزشکی دانشگاه یزد. *مجله علوم پزشکی هرمزگان*، ۱۴ (۳)، ۲۶۶-۳.
- وهایی، ا. (۱۳۹۲). ویژگی‌های یک استاد خوب از دیدگاه دانشجویان دانشگاه جامع علمی کاربردی سمنان. *مجله‌ی توسعه‌ی آموزش*، ۷ (۱۳)، ۸۲-۹۰.

- Adombent, M.,) 2013 (. Exploring universities' transformative potential for sustainability-bound learning in changing landscapes of knowledge communication.
- Baird, C., & Dooley, P. (2012). Learning in transition: Culture to culture. *Journal of the Australia and New Zealand Student Services Association*, 39, 9-20.
- Bergman, K., Gaitskill, T. (1990). Faculty, and student perceptions of effective Clinical teachers: an extension study. *J. Prof. Nurs.* ; 6 (1).
- Ebiquity. (2014). Global customer service barometer: Findings in the United States. Available at <http://about.mericanexpress.com/news/docs/2014x/2014-Global-Customer-Service-Barometer-US.pdf>.
- Gien- Lant T. (1991). Evaluation of faculty teaching effectiveness toward accountability in education. *Nurs Edu*; 30: 92-95.
- Gillespie, M. (2005). Student-teacher connection: A place of possibility. *J Adv Nurse*. 52 (2): 9-211.
- Kaiser, J. Retelsdorf, J. Südkamp, A and Möller, J. (2013). Achievement and engagement: How student characteristics influence teacher judgments. *Learning and Instruction* 28, 73-84.
- Jacobson, MD. (1986). Effective and ineffective behavior of teachers of nursing as determined by their student. *Nurse Res*. 18 (2): 6-146. *Journal of Cleaner Production* 49, 11e24.
- Raufelder, D., Bukowski, W. M., & Mohr, S. (2013). Thick description of the teacher-student relationship in the educational context of school: results of an ethnographic field study. *Journal of Education and Training Studies*, 1, 1-18. <http://dx.doi.org/10.11114/jets.vli2.108>.
- Raufelder, D. Nitsche, L. Breitmeyer, S. Keßler, S. Herrmann, E and Regner, N. (2016). Students' perception of "good" and "bad" teachers—Results of a qualitative thematic analysis with German adolescents. *International Journal of Educational Research* 75, 31-44.
- Sproule R. (2010). Student Evaluation of Teaching: A methodological critique of conventional practices. *Education Policy Analysis Archives*, 8 (50): 1-23.

- Strikwerda-Brown, J. Oliver, R. Hodgson, D. Palmer, M. and Watts, L. (2008). Good teachers/bad teachers: how rural adolescent students' views of teachers impact on their school experiences. *Australian Journal of Teacher Education*, 33, 29–44. <http://dx.doi.org/10.14221/ajte.v33n6.3>.
- Tatarinceva, A. M., Sokolova, N. L., Sergeeva, M. G, Bedenko, N. B., Samokhin, B. I (2018) The influence of a psychological and a cognitive component of a student's thinking style on his/her success in lifelong learnin, *Revista ESPACIOS*, Vol. 39 (Nº 02) Año 2018. doi:10.1177/0022487114560908.
- Wright, S. L., & Jenkins-Guarnieri, M. A. (2012). Student evaluations of teaching: Combining the meta-analyses and demonstrating further evidence for effective use. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 37, 683.
- Xu Changfa.) 2018. (The logic of the re-development of labor education in the new era [J]. *Educational Research*, 39 (11): 12-17.
- Zeichner, K., Payne, K. A., & Brayko, K. (2015). Democratizing teacher education. *Journal of Teacher Education*, 66 (2), 122–135. doi:10.1177/0022487114560908.

Desired Characteristics of the University Teacher from the Viewpoints of Students of Khuzestan University of Agricultural Sciences and Natural Resources

B. Khosravipour¹, Z. T. Koohsar², and M. Ameri³

1- Professor of Agricultural Sciences and Natural Resources University of Khuzestan.

2- Ph.D. student of agricultural education, University of Agricultural Sciences and Natural Resources of Khuzestan.

3- MSc in Information and Knowledge Management, Islamic Azad University, Ahvaz.

Abstract

The educator is the most important factor for the successful achievement of educational goals. Certainly, recognizing the characteristics of the perfect teacher and following them by the teachers will improve the quality of education. Hence, this study was conducted with the aim of determining the desirable characteristics of a university teacher from the students' viewpoints at Khuzestan Agricultural Sciences and Natural Resources University. This study was an applied research conducted through descriptive survey method. The population consisted of 280 students. The statistical sample size was determined by using Krejcie and Morgan table of 162 individuals and selected by stratified sampling with appropriate assignment. Data collecting tool was a researcher-made questionnaire which the validity was confirmed by a group of faculty members of agricultural extension and education department of the university and its reliability was determined by using a sequential alpha-factor of 0.93. According to the prioritization of items, the most important desirable characteristics of a university teacher from the point of view of students were respectively observance of coherence of the taught content, the relevance of the teacher's field of study to the course unit, and the provision of an appropriate psychological and friendly environment in the classroom; also, the academic rank of the teachers and the attention of the teacher to the regular presence of the students in the classroom were the least priority which according to the findings of factor analysis were categorized into five factors including communication skills, teaching methodology, scholarship, apparent and individual personality and evaluation, which totally explained 54.97% of total variance changes of the variables. In the section on measuring students' agreement, the Mann-Whitney test findings did not show a significant difference with the five skills in order to compare the respondents' viewpoints among the variables of age, grade point average, course and marital status. Based on Kruskal-Wallis test, it was found that there was no significant difference between the variables of student degree and student residence status with with the five skills of teachers. The results also showed that there was no significant difference between the student's college type and the teacher's ability to communicate. In other words, the students agreed on these issues. According to the results, the abovementioned items should be considered by the authorities in attracting and supplying human resources for teaching students in universities. Prioritizing the field of teacher's ability to communicate and teaching method reflect the importance that the students taught for appropriate education, the ability of teachers to create appropriate communication and the selection of right teaching methods at the university as a precondition.

Index Terms: desired characteristics of teacher, University of Agricultural Sciences, students' viewpoint, khuzestan.

Corresponding Author: B. Khosravipour

Email: khosravipour@ramin.ac.ir

Received: 04/04/2019

Accepted: 21/12/2019